

Baardgrasmus in IJmuiden

Maar welke?

Sinds ik in IJmuiden woon probeer ik regelmatig trek te tellen op het strand in IJmuiden. De telpost bevindt zich aan de voet van de pier op een relatief hoog duin. Je hebt een mooi overzicht over het uitgestrekte strand en het gebied tussen de pieren. Systematische tellingen in voor- en najaar worden hier vanaf januari 2013 vrijwel wekelijks uitgevoerd (gemiddeld circa 175 uur per jaar). Een nadeel van deze plek is dat je wat ver zit voor de 'echte' zeevogels zoals Jan-van-gent, jagers en pijlstormvogels die vanaf de punt van de pier beter te zien zijn. Maar een groot voordeel is dat passerende sterns, eenden en steltlopers vaak mooi over het strand langskomen. Een ander voordeel zijn de begroeide duintjes waar zangvogels op trek vaak even op adem komen en dat levert nogal eens leuke verrassingen op.

■ Dick Groenendijk

WESTELIJKE BAARDGRASMUS Foto: Joep Heldoorn

Begin mei is altijd een mooie tijd. Het is het hart van de voorjaarstrek en met wat geluk kun je in IJmuiden getuige zijn van duizenden langstreckende Vis-

dieven, Dwergmeeuwen, Rosse Grutto's en ander mooi spul. Op topochtenden is het vaak zonnig weer met oostenwind, maar de ochtend van 10 mei

2023 is het bewolkt en er is een zwakke wind uit het westen. Helaas! Ongunstig voor grote aantallen steltlopers en sterns. Gelukkig valt het al met al niet tegen met de aantallen Dwergmeeuwen. In een paar uur tijd noteer ik er ruim 1200. Tijdens het zoeken en tellen hoor ik een snelle, Grasmus-achtige zang op de telpost. Op en rond de telpost broeden jaarlijks Braamsluiper en Grasmus en in dit geval denk ik ook in eerste instantie aan een beetje ingehouden en opgewonden Grasmus. Grasmussen, en ook de Braamsluiper kunnen je altijd behoorlijk op het verkeerde been zetten door minutenlang een beetje ingehouden te brabbelen, waarbij de voor die soorten kenmerkende strofes ontbreken. Als ze dat doen, dan is het vaak maar moeilijk uit te vogelen wat het nu precies is. En mijn ervaring met doortrekkende Zwartkop en Tuinfluiter is vergelijkbaar. En ook die soorten komen geregeld langs op mijn telpost.

Baardgrasmus!

De eerste minuten besteed ik dan ook niet al teveel tijd aan het wat onsamenhangende en snelle gekwetter: het zal de broedende Grasmus wel zijn en anders een doortrekkende Zwartkop. Maar als de vogel op dezelfde manier blijft doorzingen, wordt mijn interesse toch gewekt. Uit een ver hoekje in het achterhoofd komt een herinnering aan zingende baardgrasmus uit het zuiden langs. Het zal toch niet... De vogel bleef maar zingen, maar was tegelijkertijd een kampioen in het onzichtbaar blijven. Het duurde uiteindelijk best wel lang voor ik een eerste en tweede glimp van de vogel opving. Een blauwgrijze rug, oranje onderdelen en een witte mondstreep: het is echt een baardgrasmus! Wat leuk! Een zingende baardgrasmus op mijn telpost. Dat maakt de wat tegenvallende telresultaten meer dan goed!

Maar welke baardgrasmus?

In de meeste vogelgidsen staat maar één soort baardgrasmus beschreven, die voorkomt van Spanje tot westelijk Turkije. Taxonomisch onderzoek heeft echter aangetoond dat die ene baardgrasmus uit drie verschillende soorten bestaat. De verschillen tussen de soorten zijn op het oog klein, maar wel consistent en worden ondersteund door DNA-onderzoek. Tsja, daar sta je dan met een baardgrasmus op je telpost. Welke van de drie is het dan... Dat was nog een heel gepuzzel, maar onder andere op basis van de kleur van de onderdelen (zalmkleurig oranje) en de enkelvoudige tek-roep die de vogel geregeld liet horen, is de vogel gedetermineerd als Westelijke Baardgrasmus (*Sylvia iberiae*). Deze soort komt voor in Spanje, zuidelijk Frankrijk en het westen van noordelijk Afrika. Verder heb je nog de Balkanbaardgrasmus (*S cantillans*) die voorkomt in het zuiden van Italië, Griekenland en westelijk Turkije en Moltoni's Baardgrasmus (*S subalpina*) die voorkomt op onder andere Corsica, Sardinië en in het noorden van Italië. Als iemand geïnteresseerd is in de precieze verschillen tussen de soorten, dan is er meer informatie te vinden in onderstaande publicaties.

Voorkomen

De waarneming van 10 mei 2023 is bij de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) ingediend als Westelijke Baardgrasmus. Mocht de vogel als zodanig worden aanvaard, dan betreft het de 11e waarneming voor Nederland. Voor onze regio zou het de tweede zijn. De eerste betrof een ringvangst op 6 augustus 2013 op Vogelringstation Van Lennep in de Kennermerduinen. De determinatie van deze vangst werd bevestigd door DNA-analyse.

Er zijn nog enkele baardgrasmussen in

onze regio waargenomen. In mei 1979 in de Amsterdamse Waterleidingduinen bij Zandvoort; in mei 1987 enkele dagen in de Kennemerduinen en in mei 2020 kortstondig op de Zuidpier van IJmuiden. Geen van deze drie waarnemingen kon definitief tot op soortniveau worden gedetermineerd. Naast de ringvangst van de Westelijke Baardgrasmus van 2013 in de Kennemerduinen, is er ook een ringvangst van een Balkanbaardgrasmus in de Amsterdamse Waterleidingduinen op 6 mei 2018. De determinatie van deze vogel is ook bevestigd door DNA-analyse. De waarneming in de duintjes aan de voet van de Zuidpier van IJmuiden is dus de zesde baardgrasmus voor de regio, maar pas de eerste veldwaarneming van een tot op soort gedetermineerde baardgrasmus. De vogel bleef de hele dag. De waarnemers die kwamen kijken moesten af en toe wel geduld hebben, want de vogel liet zich gemakkelijker horen dan zien!

Terug naar de telpost

De volgende dag op 11 mei ben ik opnieuw gaan trektellen. De Westelijke Baardgrasmus was helaas vertrokken. De dag van de Westelijke Baardgrasmus startte wat traag, maar er kwam op 10 mei 2023 uiteindelijk toch nog het nodige langs op de telpost, inclusief een paar (voor het strand van IJmuiden) bijzondere soorten en wie geïnteresseerd is in de volledige telling van die dag, die kan terecht op de website Trektellen.nl (<https://www.trektellen.nl/count/view/1279/20230510>). Op die website zijn ook overzichten te vinden van alle telresultaten van de telpost IJmuiden aan Zee. Interessant is ook de reeks tellingen vanaf de punt van de pier uit de jaren zeventig, tachtig en negentig van de vorige eeuw die je hier kunt bekijken (telpost IJmuiden Zuidpier). En mocht je nog eens bij de Zuid-

pier van IJmuiden verzeild raken, kom gerust eens langs op de telpost IJmuiden aan Zee!

Dankwoord

Dank aan alle waarnemers die hun foto's en geluidsopnames ter beschikking stelden om de precieze identiteit te kunnen achterhalen. Dank ook aan Roy Slaterus, Arnoud B van den Berg, Rob van Bemmelen en Diederik Kok voor het delen van hun mening over de identiteit van de vogel.

Verder lezen

- Shirihai, H & L Svensson (2018). Handbook of Western Palearctic Birds. Volume 1. Passerines: Larks to Warblers. Pagina 505-515. Helm, Londen.
- Shirihai, H, G Gargallo & AJ Helbig (2001). Sylvia warblers: identification, taxonomy and phylogeny of the genus Sylvia. Pagina 369-402. Helm, Londen.
- Svensson, L (2013). Subalpine Warbler variation and taxonomy. British Birds 106: 651-668.
- Corso, A, M Viganò, M Illa & L Starnini (2021). Identifying Western Subalpine Warbler and Eastern Subalpine Warbler by primary projection. Dutch Birding 43: 45-50.
- Brambilla, M & D Zuccon (2021). Trends in systematics. Degrees of divergence: taxonomy of subalpine warbler complex. Dutch Birding 43: 50-56.
- van Duivendijk, N & Guyt, M (2022). Handboek Europese vogels. Deel 2. Klauwieren - gorzen. Pagina 776-779. KNNV Uitgeverij.